

УДК 94(477.83/.86):355.48(438:477)“1918-1919”
DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/his.2025.59.13728>

СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІР ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 1918–1919 рр. КРИЗЬ ПРИЗМУ ДОКУМЕНТІВ РУДКІВСЬКОГО ПОВІТОВОГО КОМІСАРІАТУ

Дмитро ПУГАЧ

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра новітньої історії України імені Михайла Грушевського
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: dmpgch@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5044-1005

У статті розглянуто інформаційну цінність документів Рудківського повітового комісаріату Західно-Української Народної Республіки, що зберігаються у фондах Державного архіву Львівської області. Серед них листування між центральною та місцевою адміністрацією і громадянами, скарги населення на дії урядовців та військових, чернетки розпоряджень, статистичні документи і звітність повітової влади, прохання та заяви пересічних громадян тощо. Констатовано, що завдяки жанровій та тематичній різноплановості, а також деталізованості ці матеріали дозволяють дослідити більш “живу”, практичну, урізноманітнену історію польсько-української протистояння 1918–1919 роках, насамперед, у питанні впливу війни на суспільство, та є унікальним комплексом джерел.

На основі архівних матеріалів продемонстровано, що питання відносин між українськими військовими і цивільним суспільством може бути доповнено низкою аспектів, які залишалися у тіні традиційної історіографії, як-от, проблема надмірних, чи несанкціонованих реквізицій, труднощі у співпраці між військовою і цивільною адміністрацією та випадки використання насильства до населення чи національних меншин. Окрім цього, документи повітового комісаріату дозволяють звернути увагу на труднощі, які виникали у молодій державі із реалізацією мобілізаційної політики, боротьби із дезертирством і подоланням корупції й непотизму на різних рівнях адміністрації. У тексті також проаналізовано напрями та практичні механізми реалізації соціальної допомоги населенню ЗУНР (фінансами, продовольством, деревиною для відбудови житла), які можливо розкрити, опираючись на звітність, актовий та статистичний матеріал місцевих урядів, листування із пересічними громадянами. Урешті, проілюстровано, що дослідження санітарно-медичних проблем ЗУНР і масштабів поширення епідемії може бути доповнено і уточнено згаданими архівними фондами. Узагальнено, що перелічені аспекти, які на початках дослідження історії ЗУНР були залишені в тіні державотворчої та військової історії, можуть доповнити наукову картину тогочасного суспільства та є перспективними темами для дослідження.

Ключові слова: Східна Галичина, ЗУНР, міжвоєнна Польща, польсько-українські відносини, соціальна історія, війна.

Постановка проблеми. Обласні державні архіви відіграють важливу роль у збереженні писемних історичних пам’яток. Серед таких установ особливої уваги заслуговує Державний архів Львівської області, у якому лише документи дорадянського часу представлені в 1262 фондах, а загалом у його сховищі налічується майже 5 200 фондів і понад 2 млн 700 тис. архівних справ. Помітна частина з них тією чи іншою мірою стосується історії визвольних змагань на західноукраїнських землях у 1918–1923 роках, зокрема, польсько-української війни 1918–1919 роках.

Найповніше історія протистояння ЗУНР і Польщі представлена у двох фондах ДАЛО – № 257 “Товариство по вивченню історії оборони Львова та південно-східних воєводств у 1918–1920 рр.”, та № 1259 – “Рудківський повітовий державний комісаріат Української Національної Ради”. Якщо перший добре відомий дослідникам історії ЗУНР, то другий є практично не вивчений. Зокрема він не представлений у ґрунтовній монографії Володимира Величківця “Джерела до вивчення державного будівництва ЗУНР”¹ та найповнішому збірнику джерел до історії ЗУНР². Окремі документи з нього використовувалися науковцями, але більшість документів із цього фонду автором вводиться в науковий обіг уперше. Відтак, документи Рудківського повітового комісаріату усе ще недостатньо використані в історичних дослідженнях та очікують на нове прочитання в контексті сучасних підходів до вивчення й висвітлення подій минулого.

У сучасному вигляді (як окремих фонд, поділений на 81 справу) документи, що залишилися після діяльності повітової адміністрації ЗУНР на Рудеччині були підшиті у 1957–1959 роках працівниками Дрогобицького державного обласного архіву, який на той час знаходився у Самборі. Після ліквідації Дрогобицької області цей архів було перетворено у філію ДАЛО, а остаточно документи перевезено до Львова у 1977 р.³ Реліктами радянської системи архівування, та малої уваги до цих документів на сьогодні, є збереженні ідеологічні штампи та російська мова у назвах справ.

¹ Володимир Величків, *Джерела до вивчення державного будівництва в ЗУНР*. (Івано-Франківськ: Плай, 2003), 278.

² *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Документи і матеріали*. У 5 т., уклад. Олександр Карпенко, Катерина Мицан. (Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001).

³ Володимир Ключак, “Державний архів у Львові у міжвоєнний період”, *Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології* 5 (2010) : 271.

Цей фонд можна назвати унікальним, позаяк це єдиний комплекс документів повітової адміністрації ЗУНР, що зберігся цілісно; він не має аналогів за своєю різноплановістю серед інших архівних матеріалів про історію окремих регіонів ЗУНР. Відтак, *метою* цієї статті є дослідити згадані документи Рудківського повітового комісаріату і проаналізувати їх джерельний та інформаційний потенціал для вивчення ширшої картини соціального життя ЗУНР. Велика тематична палітра матеріалу, а також деталізованість документів дозволяє насамперед дослідити більш “живу”, не шаблону картину впливу війни на соціум, звернути увагу на маловивчені в історіографії практичні соціальні та побутові обставини життя суспільства. При використанні порівняльного методу і мікроісторичного підходу крізь призму досвіду Рудківського повіту можна окреслити і процеси, характерні території всієї держави.

Виклад основного матеріалу. Достатньо детально матеріали фонду дозволяють звернути увагу на соціальний аспект ведення бойових дій, насамперед відносини армії із цивільним населенням. Починаючи із третьою декади листопада 1918 р. Рудківський повіт був прифронтовою зоною, тому тут особливо гостро відчувався вплив війни на повсякденне життя цивільних мешканців. Це виражалося не лише у присутності значної кількості фронтових і тиллових військових частин у регіоні, а й у низці обмежень для громадян, які випливали із цього.

Найобтяжливіший обов’язок – забезпечувати найближчі військові частини продуктами, фуражем та іншими необхідними матеріалами, а також на вимогу мілітарного командування надавати власний транспорт і коней для перевезень (“підводи”, або ж “форшпани”), чистити і ремонтувати дороги тощо. Окрема справа у фонді присвячена скаргам населення на надмірні, або несанкціоновані цивільною чи військовою адміністраціями реквізиції продуктів, речей, одягу та худоби; застосування методів “продовольчого шантажу” – погроз затримати доставку збіжжя у регіон (яка надходила у вигляді державної допомоги із забезпеченіших продовольством повітів та УНР), чи конфіскувати усіх свійських тварин у населеному пункті за невиконання реквізиційних вимог. Відомості, які подають сільські комісари у листах до Рудківської повітової адміністрації також дозволяють поставити питання про масштаби і доцільність реквізиційної політики, яка подекуди не враховувала реальних спроможностей населення. Серед найпоширеніших закидів від громадських урядовців до служби армійського забезпечення – повторні реквізиції у селах, збирання продуктів у населення, яка постраждала від бойових дій у Першій світовій війні та відчувало матеріальну скруту, оплата забраного продовольства за низькими, неринковими цінами⁴.

Рудківський повітовий комісаріат також збирав інформацію про випадки грабунку, гвалтування, спалення державних документів і насильства над цивільними зі сторони українських військових. Помітний сегмент документів становлять відомості про нищення та обкрадання польських і єврейських крамниць у повітовому центрі Рудки, самовільно вчинені солдатами тиллових галицьких і наддніпрянських частин 28 січня 1919 р. у формі письмових свідчень жертв і матеріалів урядового розслідування цього інциденту. Окрім цього, повітова влада була проінформована про випадки грабунку цивільного населення та громадських інституцій у с. Шоломничі та Угерці Винявські⁵.

Запровадження військового стану в ЗУНР накладало обмеження на свободу пересування населення та звичне функціонування громадського і культурного простору. Серед документів Рудківського повітового комісаріату зберігається переписка між місцевими чиновниками, центральним урядом та окружними військовими командами з приводу видачі посвідок на переїзд між повітами, відновлення або зупинку залізничного сполучення, використання цивільного населення для ремонту шляхів на вимогу армії, контроль над іноземцями (включаючи і громадян УНР), які прибували у регіон⁶. Крім цього, документи фонду містять інформацію про заходи, які використовувала місцева адміністрація, щоб вберегти населення від ворожих обстрілів, включаючи закриття регулярних ярмарків, заборону концертів, вистави, кінопоказів, обмеження годин діяльності закладів харчування тощо⁷.

У фонді містяться матеріали, що розкривають питання мобілізації до Галицької армії. Як випливає із низки скарг селян на дії громадських комісарів, населення турбувало те, що найнижча ланка адміністрації почасти страждала від зловживань і корупції, а результат призову був не надто вагомий⁸.

⁴ Державний архів Львівської області (далі–ДАЛО), ф. 1259 (Рудковский поветовый государственный Комиссариат Украинской Национальной Рады (УНР)), оп. 1, спр. 49, арк. 26–28, 37; спр. 11, арк. 27.

⁵ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 49, арк. 1–24, 26, 33.

⁶ Там само, спр. 1, арк. 30, 63, 67, 85–87.

⁷ Там само, оп. 1, спр. 11, арк. 50–52; спр. 12, арк. 49.

⁸ Там само, оп. 1, спр. 14, арк. 37.

Серед закидів на адресу очільників сільських громад згадуються видача сфальсифікованих відомостей про інвалідність, сприяння в уникненні призову родичів, носіння зброї та одностроїв без реальної служби у війську. Цей матеріал можна укомплектувати листуванням між повітовою владою та Самбірською окружною військовою командою, яка містить офіційну документація про залучення новобранців із Рудківщини та їх забезпечення продуктами і необхідними речами⁹. Ці документи можуть доповнити наявні дослідження реалій мобілізаційної політики в ЗУНР, сформовані переважно на основі спогадів, регіональної преси та актів вищих військових органів влади (Державного секретаріату військових справ і Начальної команди Галицької Армії)¹⁰.

Окрему увагу місцеві військові частини та адміністрація приділяли питанню боротьби із дезертирством, яке набуло значних масштабів. Оскільки сім'ям осіб, які самовільно покинули військову службу, заборонялося надавати державну соціальну допомогу, повітова адміністрація збирала детальні анкети про дезертирів, які надавалися окремими мілітарними підрозділами. На їх основі можемо проаналізувати соціальний, географічний та хронологічний зріз цього явища і провести кількісні та відсоткові підрахунки, визначивши розмах втеч із Галицької Армії¹¹.

Непересічні матеріали збереглися у фонді щодо продовольчої ситуації у Рудківському повіті. Вона у регіоні була критичною, насамперед через необхідність “годувати” фронт та обмеження у перевезенні продуктів і пересуванні між повітами, яке мало відбуватися лише з дозволу військової чи цивільної влади. Такі заходи були наслідком зусиль держави із забезпечення армії та контролю над продовольчим забезпеченням окремих місцевостей, утім, вони не завжди були ефективними. Таким чином, листування із Харчовим урядом у Станиславові (якому повітова адміністрація надсилали статистичні зведення про потреби населення та отримували продовольчу допомогу, фінансування і практичні вказівки) можуть доповнити картину труднощів та здобутків молодой держави у боротьбі із кризовим впливом війни на суспільство, показати масштаб продовольчих проблем та способи їх вирішення урядовими інституціями¹².

Поряд із столичними інституціями із нестачею харчів намагалася впоратися повітова адміністрація. Цікавими для дослідження є преїскуранти на продукти¹³, які рудківська влада встановлювала на найважливіші товари з грудня 1918 р. і до окупації регіону польськими війська у травні 1919 р. З їх допомогою можна показати не лише інфляційні процеси (насамперед щодо цін, які існували в Галичині під час Першої світової війни¹⁴) та проаналізувати доступність базових харчів для населення, а й порівняти з цінами у інших регіонах ЗУНР, які вже є опубліковані¹⁵. Серед матеріалів цієї справи також містять відомості про кроки, які робила повітова влада для боротьби з інфляцією, як-от зменшення цін на продукти, встановлення юридичної відповідальності та штрафів за порушення максимальних тарифів, створення спеціальної інституції, яка займалася регулюванням цін на продукти та реагувала на запити населення та постачальників харчів. Поряд із цим, протоколи затримання порушників обмежень на перевезення продуктових товарів, колекція перепусток на проїзд у інші повіти та звіти жандармерії можуть дати змістовну інформацію про підпільну торгівлю, спекуляцію та чорний ринок¹⁶.

Серед документації Рудківського повітового комісаріату присутні матеріали, що можуть розкрити труднощі в узгодженні продовольчої політики між цивільною і військовою адміністрацією. Як впливає із листування між рудківськими урядовцями та Окружною військовою командою Самбора¹⁷, ця несуголосність насамперед відчувалася у питанні видачі посвідок для перевезення продуктів.

⁹ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 11. 63 арк.

¹⁰ Роман Ляшкович, “Мобілізації українського населення до війська ЗУНР: організація, проблеми, наслідки (листопад–грудень 1918 року)”, *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* 32 (2019) : 175–186. Володимир Рутар, “Мобілізаційне і матеріально-технічне забезпечення Галицької армії в період українсько-польської війни 1918–1919 рр. (за матеріалами повітової преси ЗУНР)”, *Військово-науковий вісник* 14 (2010): 79–92. Його ж, “Взаємодія селянства Галичини з державними і військовими інституціями в ході польсько-української війни”. *Український селянин* 18 (2017) : 43–49.

¹¹ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 73, арк. 7; ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 80, арк. 139; ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 81, арк. 147.

¹² ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 22, арк. 51; ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 37, арк. 46; ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 76, арк. 4.

¹³ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 13, арк. 51.

¹⁴ Світлана Орлик, “Цінова політика російської окупаційної влади на території Галичини та Буковини в період першої світової війни,” *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. 1 (2018): 48–58.

¹⁵ Степан Макаруч, *Українська республіка галичан. Нариси про ЗУНР*. (Львів: Світ, 1997), 143–144.

¹⁶ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 23, арк. 127.

¹⁷ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 11, арк. 18, 19, 25, 26, 29, 30.

Цивільні урядовці намагалися повністю зупинити вивезення харчів, щоб запобігти продовольчій кризі серед населення, натомість військове командування було зацікавлене у поповненні своїх запасів провізії, тому, за потреби, на власний розсуд, без погодження із громадською владою, дозволяло товарообіг між повітами. Ускладнювало реалізацію політики товарообміну також пряме втручання військової влади, яка для вирішення потреб фронту затримувала чи конфісковувала партії харчів, які надходили у повіт¹⁸.

Поодинокі джерела містять інформацію про політичне та соціальне становище польського населення в українській державі. У повіті зафіксовані лиш два випадки несанкціонованого грабунку маєтків польських землевласників, обидва з яких розслідувалися українською владою¹⁹. Як можна прослідкувати із листування між повітовою адміністрацією та управителями і власниками маєтків²⁰, при вирішенні господарських питань і центральна, і місцева влада ЗУНР дотримувалася принципу поваги до приватної власності та законності. З одного боку, Рудківський повітовий комісаріат розподіляв лісові масиви у селянське користування за відповідну компенсацію та реалізовував урядову політику примусової оренди необробленої землі, з іншого – розслідував скарги польських власників на незаконний вируб їхньої деревини та виступав медіатором конфліктів між сільськими земельними комітетами і власниками.

Окрему увагу слід приділити питанню соціального захисту малозабезпеченого населення, яке досліджувалося раніше виключно у юридичному полі²¹. Натомість документи фонду – анкети родин мобілізованих чоловіків, евакуйованих осіб, інвалідів; тексти рішень комісій, що надавали допомогу; переписка повітової адміністрації з урядом з приводу фінансування проєктів соціального захисту та особливості їх реалізації, заяви населення у нестандартних і скрутних матеріальних обставинах²² дозволяють поглянути на це питання з практичного, конкретизованого та персоніфікованого боку.

Спираючись на цей матеріал, можна поставити наступні проблеми: Чи були місцеві урядовці спроможні реалізувати урядові задуми? Як вони трактували окремі суперечливі норми законів і розпоряджень? Чи була ця допомога достатньою для покращення матеріального становища населення, яке постраждало від війни? Які труднощі загальнодержавного та локального характеру ускладнювали захист малозабезпеченого населення? На яку ідеологічну основу і політичні погляди спиралися працівники уряду та повітової влади при формуванні засад соціальної допомоги жертвам військових дій?

Масштаби руйнування житла внаслідок невпинних і безпосередніх воєнних дій 1914–1919 років на території Галичини були катастрофічні, тому перед урядом постало завдання забезпечити відбудову осель для населення. Підсумковим нормотворчим кроком уряду у цьому напрямі став обіжник Державного секретаріату публічних робіт від 12 лютого 1919 р., який регламентував порядок вирубування приватних і державних лісів, механізм розподілу деревини серед населення та принципи компенсацій для власників лісових масивів.

Матеріали фонду Рудківського повітового комісаріату дозволяють прослідкувати масштаби руйнування житла у регіональному вимірі та з'ясувати яким чином місцева адміністрація формувала власну політику допомоги населення до прийняття урядових вказівок і наскільки ефективним було їх виконання. Серед ілюстративних джерел – звернення мешканців окремих сіл (завірені сільським комісаром) до повітового комісаріату, листування між рудківськими урядниками та власниками приватних лісів, угоди між громадами і управителями “двірських обшарів” з приводу використання їхньої деревини тощо²³. Ці документи дають підстави сформулювати думку, що на практиці місцева адміністрація не завжди слідувала букві урядових приписів та опиралася радше на локальні обставини. Врешті, матеріали Рудківського повіту можна порівняти із тематичними опублікованими документами із Дрогобицького та Коломийського повітів.

На основі джерел згаданого фонду можна досліджувати епідеміологічну та санітарно-медичну ситуацію в ЗУНР. Окрім статистичних даних щодо кількості хворих і медичних працівників і

¹⁸ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 37, арк. 21, 33

¹⁹ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 15, арк. 11, 19.

²⁰ Там само, арк. 10, 13, 15, 20, 21, 23; ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 56, арк. 1–3.

²¹ Людмила Дрогомирецька, і Богдан Савчук, “Соціально-економічна політика ЗУНР: історико-правовий аспект”, *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис* 25–26 (2014) : 132–141; Мирослав Луцький, *Право і система законодавства Західно-Української Народної Республіки: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01* (Київ, 2016), 418.

²² ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 56, арк. 220; ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 57, арк. 125; ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 58, арк. 60; ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 59, арк. 241; ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 75, арк. 3.

відповідних закладів, архівні джерела містять листування між лікарями, фармацевтами та представниками самоврядування і місцевою владою, скарги та прохання міських і сільських жителів, чернетки повідомлень центральної та локальної адміністрації тощо²⁴. Згадані архівні документи дозволяють поставити питання про особливості динаміки та географії поширення хворіб, їх номенклатуру; дослідити заходи локальної влади у боротьбі із епідеміями та прослідкувати рівень обізнаності центрального уряду із реальним станом речей у регіонах, задокументувати незадовільний стан медичної інфраструктури та нестачу персоналу у провінційних територіях ЗУНР. Завдяки своїй сконцентрованості на конкретному регіоні вони можуть дати реалістичну та антропоцентричну картину. Відомості із Рудківського повіту також можуть служити джерелом для апробації загальних історіографічних висновків щодо причин кризових явищ у медичному забезпеченні населення, масштабу поширення інфекційних захворювань, заходів державної влади з організації системи охорони здоров'я та практичних кроки у стримуванні епідемій, сформульованих на основі документів санітарного відділу Державного секретаріату внутрішніх справ²⁵.

Висновкові положення. Отже, фонд Рудківського повітового комісаріату, що зберігається в ДАЛО є винятковою колекцією з історії ЗУНР. Завдяки жанровій та тематичній різноплановості, а також деталізованості документів фонд дозволяє дослідити більш “живу”, практичну, урізноманітнену історію модерної ЗУНР, насамперед, у питанні впливу війни на суспільство. Архівні джерела спонукають розширити коло уявлень про труднощі української держави у реалізації мобілізаційної політики, убезпечення населення від насильства, узгодження дій військової та цивільної адміністрації, викорінення корупції та зловживань, надання продовольчої, соціальної та медичної опіки постраждалим від бойових дій та малозабезпеченому населенню. Також згадані матеріали дозволяють критично поглянути на практики реалізації законодавства та урядових актів, продемонструвати перепони та локальні особливості імплементації заходів місцевої влади. Ці аспекти, які на початках дослідження історії ЗУНР були залишені в тіні державотворчої та зовнішньополітичної історії, можуть доповнити наукову картину тогочасного суспільства та є перспективними темами для дослідження.

REFERENCES

- Davybida, Lev. “Borotba z infektsiinymy zakhvoriuvanniamy v Zakhidno-Ukrainskii Narodnii Respublitsi”, *Halychyna* 25–26 (2014): 182–187 (in Ukrainian).
- Davybida, Lev. “Okhorona zdorovia v Zakhidno-Ukrainskii narodnii respublitsi: istoryko-antropolohichni aspekty”, *Halychyna* 32 (2019): 83–91. (in Ukrainian).
- Drohomyretska Liudmyla i Savchuk Bohdan. “Sotsialno-ekonomichna polityka ZUNR: istoryko-pravovyi aspekt”, *Halychyna*. 25–26 (2014) : 132–141. (in Ukrainian).
- Kliuvak, Volodymyr. “Derzhavnyi arkhiv u Lvovi u mizhvoiennnyi period”, *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnolohii* 5 (2010): 270–280 (in Ukrainian).
- Liaskovych, Roman. “Mobilizatsii ukrainskoho naselennia do viiska ZUNR: orhanizatsiia, problemy, naslidky (lystopad–hruden 1918 roku)”, *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist* 32 (2019) : 175–186. (in Ukrainian).
- Lutskyi, Myroslav. *Pravo i systema zakonodavstva Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki*: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.01. Kyiv, 2016. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. *Ukrainska respublika halychan. Narysy pro ZUNR*. Lviv: Svit, 1997. (in Ukrainian).
- Orlyk, Svitlana. “Tsinova polityka rosiiskoi okupatsiinoi vlady na terytorii Halychyny ta Bukovyny v period pershoi svitovoi viiny,” *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriia: Istorii* 1 (2018): 48–58. (in Ukrainian).
- Pavlyshyn, Oleh. “Polske naselennia Skhidnoi Halychyny pid vladoiu Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki”, *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriia istorychna* 39–40 (2005) : 203–252. (in Ukrainian).
- Rutar, Volodymyr. “Mobilizatsiine i materialno-tekhniche zabezpechennia Halyskoi armii v period ukrainsko-polskoi viiny 1918–1919 rr. (za materialamy povitovoi presy ZUNR)”, *Viiskovo-naukovi visnyk* 14 (2010) : 79 – 92. (in Ukrainian).
- Rutar, Volodymyr. “Vzaiemodii selianstva Halychyny z derzhavnymy i viiskovymy instytutsihamy v khodi polsko-ukrainskoi viiny”. *Ukrainskyi selianyn* 18 (2017) : 43–49. (in Ukrainian).
- Velykochyi, Volodymyr. *Dzherela do vyvchennia derzhavnoho budivnytstva v ZUNR*. Ivano-Frankivsk: Plai, 2003. (in Ukrainian).

²³ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 21, арк. 8–199.

²⁴ ДАЛО, ф. 1259, оп. 1, спр. 18, арк. 14.

Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika 1918–1923. Dokumenty i materialy. U 5 t., uklad. Oleksandr Karpenko, Kateryna Mytsan. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2001. (in Ukrainian).

THE SOCIAL DIMENSION OF THE POLISH-UKRAINIAN WAR OF 1918-1919 THROUGH THE PRISM OF DOCUMENTS OF THE COMMISSARIAT OF RUDKIVSKY DISTRICT

Dmytro PUHACH

Ivan Franko National University of Lviv
Mykhajlo Hrushevsky Department of Modern History of Ukraine
1 Universytetska str., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: dmpgch@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5044-1005

The article deals with the informational value of the documents of the Commissariat of Rudkivsky District of the West Ukrainian People's Republic, which are stored in the funds of the State Archives of Lviv Oblast. These include correspondence between the central and local administrations and citizens, complaints from the population about the actions of government officials and the military, draft orders, statistical documents and reports of the district authorities, requests and statements of ordinary citizens. It is stated that due to their genre and thematic diversity, as well as their detail, these materials allow us to study a more "live", practical, diversified history of the Polish-Ukrainian confrontation of 1918–1919, especially in terms of the impact of the war on society, and are a unique set of sources.

Based on the archival materials, it is demonstrated that the issue of relations between the Ukrainian military and civilian society can be supplemented by a number of aspects that remained in the shadow of traditional historiography, such as the problem of excessive or unauthorized requisitions, difficulties in cooperation between the military and civilian administration, and cases of violence against the population or national minorities. In addition, the documents of the county commissariat highlight the difficulties that the young state had in implementing mobilization policies, combating desertion, and overcoming corruption and nepotism at various levels of administration.

An important element of the study was the analysis of sources that reveal the food situation in Rudkivsky district. They help to study the impact of hostilities on the emergence of a critical food situation in the region, the measures taken by the local administration to combat inflation and food shortages, and the complex relationship between civilian and military authorities in terms of commodity exchange. Based on the reports, acts and statistics of local governments, correspondence with ordinary citizens, the author analyzes the directions and practical mechanisms of social assistance to the population of the WUPR, which experienced the devastating consequences of the hostilities of 1914–1919 (disabled people, families of mobilized soldiers and officers, evacuees). Particular attention is paid to documents that illustrate the local peculiarities of the housing reconstruction process. Finally, it is illustrated that the study of the sanitary and medical problems of the Galician state and the scale of the spread of epidemics can be supplemented and clarified by the mentioned archival funds. It is summarized that these aspects, which at the beginning of the study of the history of the WUPR were left in the shadow of state and military history, can complement the scientific picture of the society of that time and are promising topics for research.

Key words: Galicia, WUPR, military history, Polish-Ukrainian war, social history.